

1- MAVZU: Mustaqillik davrida “O‘zbek xalq og‘zaki ijodi”ni o‘rganishning yetakchi masalalari. Folklor ma’naviy tarbiyaning poydevori. Xalq og‘zaki ijodi so‘z san’ati sifatida.

Инсон қадимдан атроф муҳитда рўй бераётган воқеа-ҳодисаларга ўз муносабатини билдирган. Бу муносабат, аввало, турли хатти-ҳаракатлар, овозлар, эҳтирослар воситасида амалга ошган. Кейинчалик ҳис-туйғуларни сўзлар, сўз йиғиндиси, рақслар ифодалаган. Яна кейинроқ одамлар ўзларича дунёнинг, табиатнинг, ҳайвонлар, ўсимликлар, тоғлар, сувларнинг пайдо бўлишини изоҳловчи тўқима ҳикоялар ўйлаб топадилар. Йигитлар, қизлар муҳаббат кўшиқларини тўқийдилар. Қабила-уруғнинг мард ва жасур йигитлари ҳақида, уларнинг ғаройиб қаҳрамонликлари ҳақида афсона ва ривоятлар пайдо бўлади. Буларнинг ҳаммаси ҳали ёзув маданияти вужудга келмасдан олдин жамоа-жамоа бўлиб яшаётган аҳоли ўртасида шуҳрат топади. Бугунги кунда биз уларни “халқ оғзаки ижоди” деб аташга одатланганмиз.

Ота-боболаримизнинг айтмоқчи бўлган панд-насихатлари, эл эъзозлаган одам бўлишнинг талаб-қоидалари, Алп Эртўнга, Тўмарис, Широқ, Жалололдин Мангуберди, Темур Малик каби ажойиб юрт фарзандларининг ботирликлари, халқимизнинг урф-одатлари, миллий фазилатларимиз санъат даражасига кўтарилган сўз тизимларидан иборат мақол, кўшиқ, эртақ, достон, болаларга бағишланган асарлар ва бошқа жанрлардаги намуналарда ифодасини топади. Шунинг учун ҳам халқ оғзаки ижодини миллий қадриятлар деб аташ одат бўлган. Халқ оғзаки ижоди илмда фольклор деб юритилади. Бу атамани 1846 йилда инглиз олими Уильям Томс таклиф қилган бўлиб, унинг маъноси “халқ донолиги” деган тушунчадан иборат. Аслини олганда, фольклор деганда, халқ томонидан яратилган ҳамма санъат намуналари тушунилади. Меъморлик, наққошлик, ганчкорлик, зардўзлик, мусиқа, рақс, оғзаки адабиёт намуналари – ҳаммасини фольклор деб тушуниш қабул қилинган. Ҳар бир санъат соҳасида иш олиб бораётган мутахассис ўзи танлаган турни “фольклор” деб атайверади. Масалан, мусикачи халқ куйларини, хореограф халқ рақсларини, архитектор халқ меъморчилигини, фольклоршунос олим халқ достонлари, эртақларини фольклор асари деб ҳисоблайди. Биз – сўз санъати сирларини ўрганувчи соҳада иш юритганимиз учун мақол, топишмоқ, лоф, аския, латифа, кўшиқ, эртақ, достонларни фольклор намунаси сифатида ёзиб оламиз, таҳлил қиламиз. “Фольклор” атамасини талаффуз қилганимизда халқ оғзаки ижодини тушунамиз. Халқ оғзаки ижодини ўрганувчи олим фольклоршунос ҳисобланади. Фольклоршунослик ҳозирги пайтда адабиётшуносликнинг

таркибий қисмидир. Бадиий адабиёт халқ оғзаки ижодидан бошланади. Бинобарин, адабиёт тарихининг биринчи қисмини фольклор ташкил этади. Шунинг учун филология факультети талабалари мутахассис сифатида шаклланиш жараёнини халқ оғзаки ижодини ўрганишдан бошлайдилар. Фольклор сўз санъатининг асосини ташкил этади. Айни чоқда фольклор асарлари ҳамиша жонли ижро билан алоқада бўлади. Шунинг учун эртақ, кўшиқ, достон ва бошқа бир қатор оғзаки ижод асарлари ижро давомида синкретик санъат намунаси ҳисобланади. Синкретик сўзи бирлашмоқ, қоришмоқ, аралашмоқ тушунчасини билдиради. Достон куйланганда мусиқа, сўз, сахна санъатлари қоришиб уйғунлашади. Яъни бахши дўмбира, соз чалиб хонанда сифатида ёқимли овозда достон айтади. Достон эса матндан – сўзлардан иборат бўлади, мусиқа асбобида ижро этилгани учун бахши хонандалик, созандалик қилади. Айни пайтда достондаги воқеаларни товуш товланиши – сахна санъати – актёрлик маҳорати билан ҳикоя қилади. Натижада синкретик санъат намунаси вужудга келади (бу ҳақда кейинги мавзуларда яна маълумот берамиз). Шунингдек, кўшиқлар ёки халқ драмасига оид асарлар ижросида рақсга тушиш, сахна ҳаракатлари амалга оширилади. Бинобарин, ижро этилаётган асарнинг асосини сўз ташкил қилгани билан унинг тингловчиларга намоёиш этилишини бошқа санъат турлари билан алоқасиз тасаввур қила олмаймиз. Хуллас, бугунги кунда мураккаблашиб кетган санъат турларининг кўпчилиги дастлабки босқичда халқ оғзаки ижоди асарларини ижро этиш жараёнида пайдо бўлган, шаклланган, ривож топган ва кейинчалик ўзига хос санъат турига айланган бўлиши мумкин десак, у қадар катта хатога йўл қўймаймиз.

Халқ оғзаки ижоди – сўз санъати

Халқ оғзаки ижодининг сўз санъати эканлигини тушунишдан аввал санъатнинг ўзи нималигини билиш лозим. 5 жилдлик “Ўзбек тилининг изоҳли луғати”да (3-жилд. 442-б): “Санъат” [صنعت] - иш, меҳнат; маҳорат; касб-ҳунар деб кўрсатилган. Агар изоҳдаги сўзларга эътибор берсак, санъат деганда, маҳорат билан амалга оширилган меҳнатни тушуниш англашилади. Санъатни маҳоратсиз тасаввур қилиш мумкин эмас. Шунинг учун устозларимиз “Санъат – инсон ақлу заковатининг буюк кашфиётидир” дейишдан толиқмасдилар. Айни пайтда, “Санъат маҳоратнинг энг олий даражасида вужудга келади” деган гапни ҳам кўп такрорлар эдилар. Ҳақиқатан ҳам, санъатни тушуниш санъатни яратишдек мураккаб эканини

билишимиз керак. Айниқса, филология, журналистика, тарих, фалсафа каби соҳа эгалари санъатни тушуниш, тўғрироғи, ҳис қилиш қобилиятига эга бўлишлари алоҳида фазилатдир. Одатда махсус маълумотга эга бўлмаган одамлар оддий тасвирларни санъат асари деб тушунадилар. Масалан, магазинларнинг олд қисмидаги реклама мақсадида намоёиш қилинадиган расмлар: костюм кийган йигитлар, кўйлакли қизлар, нонларнинг турли хиллари, кийим-кечаклар тасвирлари ва ҳоказолар. Аслида буларнинг биронтаси санъат асари ҳисобланмайди. Ҳатто буюк рассомлар ишлаган тасвирий санъат асарларидан олинган нусхалар – копиялар ҳам санъат асари бўлмайди. Ҳаддан ташқари чиройли безакланган чойнак, пиёла, лаганлар минглаб нусхаларда сотилади, улар санъат асари ҳисобланмайди. Чунки санъат асарлари санъаткор томонидан маҳорат билан яратилиши шарт. Шунинг учун санъат асарлари фақат санъаткор яратган ягона нусхада бўлади.

Маълумки, санъатнинг нақш, мусиқа, ҳайкалтарошлик, ганчкорлик, ўймакорлик, рақс, бадиий адабиёт каби ўнлаб турлари бор. Уларнинг ҳар бири ўз қуролига эга. Аммо айрим иморатлар олдидаги савлат тўкиб ўтирган шерлар, рақс гуруҳларида четда турган раҳбарига қараб ҳаракат қилаётган раққосалар, маъносиз қофияланган шеърларнинг санъатга ҳеч қандай алоқаси йўқ. Чунки қайд этилган вазиятлардаги “санъат” асарлари бизда ҳеч қандай ҳайрат туйғусини уйғотмайди. Ҳақиқий санъат асари билан муомалада бўлганимизда эса руҳиятимизда муайян ҳиссий ўзгаришларни сезамиз. Санъат асари одамда инсон иқтидори, маҳорати, ақли, заковати, ўзига хос кашфиёти билан мазкур асарга нисбатан ҳайрат, қойил қолиш туйғусини уйғотиши керак. Айнан шу фазилати билан санъат намунаси руҳиятимизни бошқаради. Санъат асарининг яна бир ўзига хос хусусияти шундан иборатки, унинг қадри, баҳоси ҳеч қачон ҳажм, сон, миқдор билан ўлчанмайди. Ўнлаб тасвирий санъат намунасини яратиш, қўшиқ айтиш, бадиий асарлар ёзиш мумкин. Аммо уларнинг муаллифларини танимаслигимиз, ёдимизда сақламаслигимиз ҳам мумкин. Бироқ баъзан бор йўғи битта санъат асарини ижод қилиш билан халқ маданияти хазинасидан муносиб ўринга эга бўлинган, тарихда из қолдирилган. Чунки санъат ўлчови маҳорат даражасининг юксаклиги, бадиийликнинг мукамаллиги билан белгиланади. Шундай қилиб, санъат ҳақидаги асосий маълумотга эга бўлдик. Энди бевосита халқ оғзаки ижодининг сўз санъати намунаси эканини билишга уринамиз. Аввало, ҳар бир санъат намунаси, санъат асари инсон яратган мўъжиза ҳисобланади. Асарга қўйиладиган талаб ундаги кашфиёт, унинг олий даражадаги маҳсулот экани билан белгиланади. Бинобарин, оғзаки сўз

санъатига мансуб асар ҳам шакли, мазмуни, ижроси, унда ифодаланган ҳаёт тасвири билан бизда ҳайрат туйғусини уйғотмоғи лозим. Агар ана шу ҳайратни айнан қандай фазилатлар ҳосил қилишини билиб олсак, фикр юритиш йўналишимизда аниқ мулоҳазалар пайдо бўлади, таҳлил қилаётган асаримиз қадри янада аниқлашади. Шу мақсадни назарда тутиб, аввало, бадиий адабиётга, хусусан, халқ оғзаки ижоди асарларига қўйиладиган асосий талабларни мухтасар шаклда кўрсатиб ўтмоқчимиз. Зеро, бадиий адабиёт билан ўз ҳаётини боғлаган шахс исталган сўз санъати намунаси билан танишганида, унга баҳо бериш мезонининг аниқ бўлиши мақсадга мувофиқдир. Фақат ёдимиздан чиқмаслиги лозимки, бу талаблар сон ва мазмун жиҳатдан ўта чегараланган ҳолда тавсия этилмоқда: Биринчидан, ҳар бир сўз санъати намунаси, жумладан, халқ оғзаки ижодидаги қўшиқ, эртак, достон ва бошқа асарларда фикрий янгилик бўлиши лозим. Бу янгилик кичик ҳаётий воқеадан тортиб мураккаб ижтимоий вазиятларни баҳолаш билан белгиланади. Инсон ҳаёти давомида сонсиз-саноксиз янгиликларга дуч келади. Катта авлод вакили тажрибасидаги оддий ҳақиқатлар ёшлар учун янгилик ҳисобланаверади. Шунинг учун халқ оғзаки ижоди асарларини эшитганимизда, улар билан китобдаги матн воситасида танишганимизда жуда кўп янги-янги фикрларга дуч келамиз. Масалан, “Қозонга яқинлашсанг, қораси юқар, ёмонга яқинлашсанг -балоси” мақолидаги асосий фикр ёмонга яқинлашган одамнинг тақдирида нохуш воқеалар кўпайишидан огоҳлантиришдир. Лекин аслини олганда мақолнинг биринчи қисмида ҳам эҳтиётлик белгиси аниқ кўриниб турибди. Яъни халқ ёш ва ҳали турмуш тажрибасига эга бўлмаган фарзандга қозонга яқинлашаётганда қора курум тегишидан эҳтиёт бўлишни тавсия қилмоқда. Қўшимча равишда айтиш мумкинки, ҳар бир инсон муайян вазиятда иш қилар ва қарорга келар экан, эҳтиёт чораларини эсидан чиқармаслик лозимлиги уқтирилмоқда. Айни чоқда, оғзаки ижодимиз асарлари билан танишар эканмиз, миллат тақдирига ва ижтимоий вазиятларга боғлиқ муҳим аҳамиятга эга янгиликлар ифодаланишига гувоҳ бўламиз. Масалан, “Алпомиш” достонидаги фикрий кашфиёт бу ҳар бир фарзанд юртининг бирлигини эъзозлаши кераклигини уқтиришдир. Сенга юртни бўлиш ҳақидаги фикрини тушунтирмоқчи бўлган одам фақат сен учун эмас, миллат учун, халқ учун, ватан учун хавфлидир. Агар сен ўз она юртининг келажагини ўйласанг, уни бирлаштириш, жипслаштириш ҳақида бош қотир, деган ҳақиқат илгари сурилади. Ҳакимбек Қалмоқ юртига кўчган юртдошларини Қўнғирот-Бойсунга қайтариб олиб келади. Шунингдек, инсон қадрини асраш, ота-она ҳурматини бажо келтириш, ҳар бир фарзанднинг Алпомишдек мард,

жасур, сўзига содиқ бўлиб ўсишини таъминлаш каби ҳаётий муаммолар дostonда ўз ифодасини топган.

Иккинчидан, асар шакли ва мазмуни жиҳатдан мутаносиб бўлиши керак. Бадий адабиётда жинс (айрим назарий китобларда – адабий тур) ва жанр тушунчаси бор. Жинс деганда, лирика, эпос, драма тушунилади. Лирикада ҳис-туйғу, ички кечинмалар; эпосда воқеа ифодаси, асар қаҳрамонларининг тақдири баёни; драмада сахна шароитида воқеаларнинг ривож, қаҳрамонлар диалоглари воситасида ҳаётий лавҳалар тасвири тушунилади. Жанр эса жинсдан торроқ маънони билдиради. Ёзма адабиётда роман, қисса, ҳикоя кабилар; оғзаки ижодда дoston, эртақ, қўшиқ, мақол, топишмоқ, аския жанрлари мавжуд. Ҳар бир жанрга мансуб асарларни шакл (шеърий ёки насрий), мазмун, ҳажм ва яратилишидан назарда тутилган мақсад бирлаштириб туради. Бир жанрда яратилган асарлар муайян шакл ва мазмунга эга бўлиши талаб қилинади. Бу талаб ҳамиша шаклнинг мазмунга мутаносиб бўлишини тақозо этади. Одатда, шакл қанчалар ихчам, мазмун қанчалар кенг қўламга эга бўлса, асар шунчалар қадрлидир. Халқимиз оғзаки ижодида кўпинча бундай фазилат мақолларда намоён бўлади. Бир жумладан иборат мақолнинг мазмунини ҳаётий далил ва мисоллар билан соатлаб таҳлил қилиш мумкин. Лекин ҳамма жанрдаги асарларга ҳам бу ўлчов билан ёндашиш мумкин эмас. Хусусан, дostonлар минг-минг мисралардан иборат шеърий ва ҳажм жиҳатдан катта насрий парчалардан ташкил топади. Уларнинг мазмуни миллатимиз вакилларининг ҳаётини тасвирловчи лавҳалардан иборат. Халқ фарзандларининг ҳаёти эса эл ва юрт тақдири асосида ёритилади. Шундай қилиб, топишмоқ, аския, қўшиқ ва бошқа жанрдаги асарлар ҳам ўзларида акс эттираётган мазмун билан шаклан мутаносиб бўлиши зарур. Айтмоқчимизки, бир-икки саҳифа ҳажмига эга мақол ва топишмоқ бўлмагани каби айнан шундай ҳажмдаги дostonни ҳам учратмаймиз. Мақол ва топишмоқларнинг ҳажми ўта сиқиклиги, дostonлар эса ҳажман кенглиги билан асарлар давомида халқ хизматини бажариб келган. Учинчидан, бадий асар, хусусан, халқ оғзаки ижодида умуминсоний муаммолар ифодаланади. Албатта, ҳар бир халқнинг ўз миллий хусусияти, миллий табиати, яъни миллий менталитети мавжуд. Аммо бу миллийлик бадий адабиётда умуминсоний муаммоларнинг акс этишига мутлақо салбий таъсир кўрсатмайди. Чунки ер куррасининг турли минтақаларида яшайдиган, турли динларга ишонувчи халқларнинг ҳаётий муносабатларида муштарак нуқталар жуда кўп. Ҳар бир миллатда Ватан, халқ, ота-она, ака-ука, опа-сингил, ўғай ота, ўғай она, устоз, шогирд каби тушунчалар бор. Одамлар ўртасидаги муносабатларнинг асосини адолат, андиша, ҳақиқат каби

тушунчалар белгилайди. Шунинг учун ўзбек мақоллари мазмунида дунёдаги жуда кўп миллатларда учрайдиган ҳикматлар бор. “Зумрад ва Қиммат” эртагимиздаги воқеалар кўп халқларда деярли ўзгаришсиз такрорланади. “Алпомиш” достонидаги мардлик, жасурлик, одамийлик дунё халқлари эпоси мавзулари ва ғоявий йўналиши билан уйғун. Эртақларнинг бирида (ўзбекларда) қўй ёки эчки, иккинчисида (хитойларда) гурунч, учинчисида (грузинларда) узум етакчи унсур сифатида иштирок этади. Ўзбек мақолида “Ойни этак билан ёпиб бўлмас” дейилса, русларда “Шило в мешке не утаиш” (“Бигизни қопда яшира олмайсан”) мақоли машҳур. Ҳар икки мақолнинг мазмуни бир бирига яқин. Маълум бўладики, оғзаки ижод асарларининг бош қаҳрамони, аввало, инсон ҳисобланади. Инсон эса маълум бир миллат вакили бўлиши керак. Оғзаки ижод асарларини эшитганимизда, ўқиганимизда биз ўзимизнинг ҳаётимиз ҳақида мушоҳада юритишга, тасвирланаётган воқеаларни мавжуд маиший муҳит билан қиёслашга ўрганишимиз, ҳар бир танишувдан фойдали маслаҳат олишга интилишимиз лозим. Тўртинчидан, халқ оғзаки ижоди сўз санъати эканини айтдик. Бу фикр оғзаки ижоднинг санъат сифатини таъминлайдиган асосий омил сўз эканини тасдиқлайди. Ҳар бир санъат турининг ўз қуроли бўлганидек, оғзаки ижоднинг ҳам ўз қуроли бор. Бу қурол сўз ҳисобланади. Фикримизнинг қанчалар тўғри экани халқимиз ижодидаги аския жанри мисолида тўлиқ исботини топади. Аввало, аския жанри (бу ҳақда аския мавзуида мукаммал маълумот берилади) дунёдаги бирорта халқ оғзаки ижодида учрамайди. Жанрнинг асосини миллий тилимиздаги омоним сўзларнинг ниҳоятда кўплиги ташкил этади. Сўзларнинг шаклан бир хил, аммо мазмунан турли маъноларни билдириши бир сўзни талаффуз қилишда биратўла бир неча фикрни ифодалаш имконини беради. Натижада, сўз ўйини усули билан кулги пайдо бўлади ва аския вужудга келади. Ўзбек миллий тилининг бой ва ранг-баранг имкониятларга эга экани бошқа жанрларда ҳам намоён бўлади. Достон, эртақ, қўшиқ каби турли жанрларга мансуб асарлар сўзларини бошқалари билан алмаштириш мумкин эмас. Бошқа сўз қўлланганда, асарнинг мазмунига, шаклига, жозибасига салбий таъсир кўрсатади. Бу ҳолатни оғзаки ижодимиздаги исталган намунанинг исталган сўзига нисбатан кузатиш мумкин. Масалан: эртақлар “Бир бор экан, бир йўқ экан...” деган сўзлардан бошланади. Шу жумланинг ўзида ҳикоя қилинаётган воқеанинг ҳаётда рўй берганига шубҳа пайдо бўлиши табиийдир. Эртақ давомида эса биринчи жумладаги фикр ривожланади ва тасдиқланади. Ёки достонларда қайта-қайта қуйидаги мисралар такрорланади:

Дам шу дамдир, ўзга дами дам дема,
Бошинг омон, давлатингни кам дема.

Бу матндаги сўзларни ҳам бошқалари билан алмаштирсак, мисраларнинг файзи, шукуҳи йўқолади. Халқимиз яратган мақолларни ташкил этувчи сўзлар хусусида эса, умуман, тил лол қолади. Ўзингиз тасаввур қилинг, Маҳмуд Кошғарийнинг “Девону луғоти-т-турк” асарида 300 га яқин мақоллар келтирилган бўлиб, уларнинг айримлари шу кунгача миллатимиз нуткида айнан такрорланади. Демак, минг йил аввал боболаримиз, момоларимиз бир мақолни қандай йўсинда талаффуз қилган ва қандай мақсадда айтган бўлса, сиз ҳам шундай ҳолатда қўллаяпсиз. Хуллас, “Юраккинамнинг тафтига тандир қизийди, Кўзгинамнинг ёшига ўрдак сузийди” каби қўшиқ мисраларига дуч келар экансиз, тилимизнинг қанчалар кенг ва битмас-туганмас бойликка эга эканига ишонч ҳосил қиласиз. Бешинчидан, халқ оғзаки ижоди бадий адабиётнинг таркибий қисмидир. “Бадий” сўзининг гўзал, ажойиб маъноларга эга бўлиши луғатларда қайд этилган. Асар матнини гўзал қилиб турадиган омил эса, кўпинча, бадий тасвир воситаларига боғлиқ. Бадий тасвир воситаларини мутахассислар “бадий санъатлар”, “тасвир воситалари”, “шеър санъатлари” деб ҳам атайдилар. Уларнинг сифатлаш, ўхшатиш, муболаға каби ўнлаб турлари мавжуд. Аслини олганда, ҳар бир бадий санъат намунаси ҳам ўзига хос кашфиёт ҳисобланади. Эртакчи тасвирлаётган маликанинг гўзаллигини ўн тўрт кунлик ойга ўхшатади. Қиз шу қадар латофатга эга бўладик, кулса, атрофга гул, йиғласа, дур сочилади. У юрганида оёғи остидаги излар ўрнидан райҳон, жамбиллар ўсиб чиқади. Достон қаҳрамонлари шу қадар жаҳлдорки, ғазабга тўлганида мўйловининг устини қиров босади, тикилганида тоғ-тошлар кумдек майдаланиб кетади.

“Бозиргон” достонида Гўрўғли ўттиз қўйнинг терисидан бўлган пўстинни, ўн беш қўйнинг терисидан бўлган чўгирма (пойабзал) кийиб дарё ёқалаб кетаверади. Бозиргон бўлса бир оёғини дарёнинг ўнг, иккинчи оёғини чап қирғоғига қўйиб, туяларни ўтказаётган бўлади. Юқорида қайд қилинган тасвир воситалари оғзаки ижод асарларига ўзига хос фойда бағишлайди. Тингловчи отнинг осмонда учишига, қари одамларнинг гўдак чақалоқларга айланишига, ойнакдан дарё, тароқдан бутазорлар пайдо бўлишига ишонади ва бу тўқималарга қойил қолади.

Албатта, бадий адабиётнинг, хусусан, оғзаки ижоднинг сўз санъати сифатидаги фазилатлари юқорида кўрсатиб ўтилган белгилар билан чегараланиб қолмайди. Масалан, оғзаки асарларда ҳам, ёзма адабиётда ҳам ижодкор мажозий фикр юритиш усулидан фойдаланиши мумкин. Мажоз сўзи луғавий жиҳатдан “ўтиш жойи” маъносини ифодалайди. Лекин бу сўзнинг бошқача айтиш, кўчма маъно ифодалаш маъноси ҳам бор. Бадий адабиётда мажоз, асосан, восита тушунчасида қўлланади. Яъни бирор фикрни билдириш учун бошқача йўл танланади. Масалан, масалларда турли жониворлар, нарсалар-предметлар воситасида одамлар ўртасидаги муносабатлар ёритилади. Халқ оғзаки ижодидаги кўп жанрларда мажозий фикр юритишдан кенг фойдаланилган. Айниқса, мақолларда бу усул етакчи ҳисобланади. “Сичқон сиғмас инига, ғалвир боғлар думига”, “Отнинг яғири тойга қолар”, “Туяга янтоқ керак бўлса, бўйнини чўзар” каби юзлаб мақоллар мазмун-моҳиятан кўчма маъно ифодаловчи ҳикматлардан иборатдир. Шу боис бадий асарлар билан танишганда, муаллиф бир фикрни ифодалаш билан қандай мақсадни назарда тутганини тушунмасак, асарнинг асл баҳосини бера олмаймиз.

“Халқ оғзаки ижоди – сўз санъати” деганимизда, шунингдек, эртакчи, бахши, қўшиқчи, аскиябоз, латифачи ижрочиларнинг тингловчиларга бағишлаётган маънавий лаззатини ҳам унутмаслик лозим. Халқ қўшиқларида акс этган ҳис-туйғу, ички кечинмалар; эртаклардаги ғаройиб воқеалар; дostonлардаги гўзал тасвирлар, энг аввало, заргарона танланган сўзлардан иборатлиги, иккинчидан, уларнинг маҳорат билан ижро қилиниши асрлар давомида халқимизга завқ бағишлаган. Шунинг учун ҳам мазкур асарлар ўзбек халқи маънавий хазинасининг бебаҳо қадриятлари сифатида ҳамиша эъзозланган.